

**COĞRAFYA LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN MEZUNİYET
SONRASI KARIYER PLANLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ
(Geography Graduate Students' Views on Their Present Position
After Graduation)**

Yrd. Doç. Dr. Yusuf KILINÇ

*Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar
Eğitimi Bölümü, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı yusuf.kilinc@marmara.edu.tr*

Yrd. Doç. Dr. Murat ATEŞ

*Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü
murates@nku.edu.tr*

ÖZET

Üniversiteler, öğrencilerin kendilerini hayata hazırladıkları ve yaşamları boyunca yapacak oldukları meslekler konusunda eğitim gördükleri en önemli kurumlardır. Öğrenciler, gerek iyi bir üniversiteyi kazanma gerekse kazandıkları üniversiteden iyi bir derece ile mezun olmak için çok sıkı bir şekilde çalışmakta ve kendilerini yetiştirmek için gayret göstermektedirler. Ancak, öğrencilerin üniversite yıllarında karar vermek durumunda oldukları önemli bir konu da mezuniyet sonrasına ilişkin kariyer planlamalarıdır. Bu aşamada son sınıfa yaklaştıkça öğrencilerin sonraki hayatlarına yönelik kaygı ve endişeleri de artmaktadır. Çünkü önlerine lisansüstü eğitim ve mesleki tercih gibi önemli kariyer tercihleri çıkmakta, bu tercihler aynı zamanda onların bu konularla ilgili ülkemizdeki yeterlilik ve gereklilikleri ne kadar sağlayabilecekleri ile de bağlantılı olmaktadır. Üniversitemizde coğrafya ile ilgili bölümlerde öğrenim gören öğrenciler için de bu durum söz konusudur.

Türkiye üniversitelerinde coğrafya eğitiminin verildiği Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümlerinde ve Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dallarında öğrenim gören birçok öğrenci bulunmaktadır. Bu çalışmada, 11 farklı üniversitede, coğrafya bölümü ve coğrafya öğretmenliği alanlarında öğrenim görmekte olan 1693 öğrenciye uygulanan anketlerle katılımcıların mezuniyet sonrası kariyer planlamalarına ilişkin görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla anketlerden elde edilen veriler betimsel analize tabi tutularak çözümlenmiştir. Çalışmamızda coğrafya öğrencilerinin, lisansüstü eğitim ve mesleki tercihleri ile mezuniyet sonrasına ilişkin endişe ve beklentileri değerlendirilmiştir. Öğrencilerin yarısından fazlasının mesleki olarak öğretmenliği tercih ettikleri ve yine yarıya yakınının da lisansüstü eğitime devam etmek istedikleri görülmektedir. Öğrencilerin mezuniyet sonrasına ilişkin endişe ve beklentileri ise genellikle istihdam konusu üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Lisans eğitimi, coğrafya, kariyer planlama, meslek, lisansüstü eğitim.

ABSTRACT

Universities are the most important institutions that prepare students to life and they get the opportunities to be trained for their future occupations during their lifetime. Students work very hard to have a good university degree and spend so much endeavour and effort to educate themselves. The important issue to decide the university years is career planning which is related to graduation. At this stage care and concern of their life after graduation is also increasing closer to final class. Because post-graduate education and occupational choices emerge as an important career choices and they also linked to how much they can provide qualifications and requirements in our country. This case is also related with students which is studying geography in the Universities.

Many students are studying in Faculty of Arts and Sciences in geography departments and Faculty of Education in geography teaching departments in Turkey. In this study, results of a survey are evaluated which is related with 11 different universities and 1693 students of geography and geography teaching departments. In our study of geography students, postgraduate education and vocational preferences with expectations and concerns of after graduation are evaluated. More than half of the students preferred teaching profession, and also close to half of the students want to continue to post graduate education. Students concerns and expectations of after graduation is employment issues.

Keywords: License education, geography, career planning, profession, graduate education.

1.GİRİŞ

Üniversite hayatı, gençlerin yaşamlarında önemli bir aşamayı oluşturmaktadır. Bu aşamada yer alan gençler bir yandan psikolojik ve sosyal gelişimleri ile uğraşırken diğer yandan da kariyer planlama ve meslek tercihi ile ilgili sorunlarla karşı karşıyadırlar (Kuzgun, 2000; Özgüven, 1992). Üniversite öğrencilerinin sorunları üzerine yapılan bir araştırmada sosyal hayat, ilişkiler, öğretim, sağlık ve aile gibi bazı kişisel sorunların yanında onların, hayata dair geleceklerini planlama ve iş bulma gibi sorunlarla da karşı karşıya oldukları ve bunlarla ilgili karar vermede zorlandıkları gözlemlenmiştir (Super, 1957; Çakır, 2004; Özdemir 1985). Özyurt ve Doğan'ın (2002) yaptıkları başka bir

COĞRAFYA LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN MEZUNİYET SONRASI KARIYER PLANLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

çalışmada ise, istihdama ve mesleki yaşama dair konuların üniversite öğrencilerinin en önemli kaygıları arasında yer aldığı görülmektedir. Ülkemizde üniversite öğrencilerinin mezuniyet sonrası kariyer planlaması ve çalışılacak mesleklere ilişkin kaygı ve endişeleri (Savickas, 1995; Luzzo, 1999). eğitim gördükleri alanlara göre farklılıklar gösterse de genel olarak tüm alanlar için söz konusudur. Bu bağlamda üniversitemizde coğrafya ile ilgili bölümlerde (Coğrafya ve Coğrafya Öğretmenliği) eğitim gören öğrencilerin hayatlarında da geleceğe yönelik bu kaygılar önemli bir yer edinmektedir (Karakuyu, 2008; Kılınç, 2013; Bilgen 2013).

Türkiye üniversitelerinde coğrafya eğitimi veren bölümler hızla yayılmaktadır (Tuna, 2013).

2013 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'na göre 25 coğrafya bölümü bulunmaktadır ancak bunlara ek olarak yakın zamanda öğrenci almayı hedefleyen ve yapılanmaları devam eden 15 coğrafya bölümü daha bulunmaktadır. Bu bağlamda, yakın zamanda 40 üniversitemizde örgün eğitim yapan coğrafya bölümlerinde lisans eğitimi verileceği görülmektedir (Tuna, 2013). Bu rakama faal bölümlerin şu an için 17'sinde devam eden ikinci öğretimler ile 2011 yılında faaliyete geçen İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Coğrafya Bölümü'nün öğrenci kontenjanları da eklenecek olursa önemli bir miktarın ortaya çıkacağı görülmektedir. Bununla birlikte üniversitemizin Eğitim Fakülteleri Ortaöğretim Sosyal Alanlar Bölümlerine 2013 ÖSYS yerleştirmelerinde devletin eğitim politikaları nedeni ile kontenjan ayrılmamış olsa da, Eğitim Fakülteleri bünyesinde faal durumda olan 8 Coğrafya öğretmenliği Anabilim dalında coğrafya eğitimi verilmeye devam edilmektedir (Kılınç, 2013).

Coğrafya eğitimi alan öğrencilerin mezuniyet sonrasında yapabilecekleri meslekler oldukça sınırlıdır (Ünaldı ve Alaz, 2008). Mesleki olarak her ne kadar hem coğrafya öğretmenliği mezunları hem de formasyon eğitimi olan coğrafya bölümü mezunlarının önündeki ilk seçenek öğretmenlik olsa da bu konuda arz ve talep noktasında bir dengesizlik olduğu da söylenebilir (Alım ve Bekdemir, 2006). Ülkemizde, diğer birçok branşta olduğu gibi, Coğrafya Bölümü ve Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalı mezunlarının başvurabilecekleri öğretmenlik kadrolarının oldukça sınırlı miktarlarda olması (Ünaldı ve

Alaz, 2008) istihdam konusunda önemli bir sorundur (Gökçe, 2009; Sandal ve Karademir, 2013). Ülkemizde halen bazı branşlarda öğretmen açığı bulunurken, bazı branşlarda ise öğretmen fazlalığı söz konusudur. Günümüzde yaklaşık olarak 350 bin civarında öğretmen adayı istihdam olanağından yoksundur. Milli Eğitim Bakanlığı 2001 yılından beri öğretmen alımlarını Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) ile yapmakta (Şahin, 2011), böylece yığılmaları ve öğretmen açığını önlemeye çalışmaktadır (Özoğlu, 2010: 23-24).

Esasen coğrafyacılık ve coğrafya öğretmenliği dünya normlarında farklı meslekler olarak ifade edilse de ülkemizde yasal olarak coğrafyacılık bir mesleki tanımlamaya sahip değildir. Bu durum coğrafya bölümlerinin işlevselliğinin sorgulanmasına da yol açmaktadır (İlhan vd., 2013). Coğrafyacıların öğretmenlik dışındaki seçeneklerini ise çok az sayıda istihdam alanı olan akademisyenlik ve aldıkları eğitimden bağımsız olarak tercih edecekleri diğer meslekler oluşturmaktadır.

1988 yılında coğrafya öğrencilerinin sosyo kültürel yapılarına yönelik bir çalışmada, o gün için farklı üniversitelerde coğrafya bölümünde okuyan 2722 öğrencinin mesleki tercihlerinde öğretmenlik %80 olarak yer bulurken, öğrencilerin %34'ü ise coğrafya bölümünün geleceğinden ümitsiz olduklarını belirtmişlerdir (Özey, 1998). Bunun yanında 2013 yılında yapılan çalışmada, üniversitelerin coğrafya bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin üniversite ve meslek tercihi üzerinde lise coğrafya öğretmenlerinin %65 oranında etkilerinin olduğu ve mezuniyetten sonra kariyer planlarında rol model olarak örnek aldıkları coğrafya öğretmenleri gibi olmayı istediklerini belirtmişlerdir (Ateş ve Kılınç, 2013). Buna benzer etkenler ile coğrafya öğretmeni olma isteği ile üniversite sınavlarında tercihlerin artması, üniversitelerde coğrafya lisans öğrencilerinin sayılarının günden güne daha da artmasına sebep olmaktadır (Tuna, 2013). Ancak mezuniyet sonrası coğrafya öğretmenliği kontenjanlarının sınırlı olması nedeniyle atama sorunları ve mesleğe başlamada sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin mesleki ve kariyer planlamalarında coğrafya öğretmenliği ve/veya diğer mesleki tercih durumlarının tekrar değerlendirilmesi ve son durumun ortaya konması gerekmektedir. Bu yönüyle yapılan çalışma Türkiye'de coğrafyada lisans öğrenimi gören öğrencilerin mezuniyet sonrası mesleki kariyer planlarının tespit edilmesine yönelik önemli bir soruna açıklık getirmekte ve bu yönüyle önemli eksikliği tamamlayacağı

COĞRAFYA LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN MEZUNİYET SONRASI KARİYER PLANLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

düşünülmektedir. Bu amaçla ülkemizde 11 üniversitede coğrafya alanında öğrenim gören toplam 1693 öğrencinin katılımıyla yapılan bu çalışmada, öğrencilerin mezuniyet sonrasına ilişkin görüşleri daha geniş bir şekilde ele alınmakta ve şu soruların yanıtları aranmaktadır:

- Coğrafya öğrencileri, mezuniyet sonrası için hangi mesleği icra etmeyi düşünmektedir?
- Coğrafya öğrencilerinin lisansüstü eğitime yönelik tutumları nedir?
- Coğrafya öğrencilerinin mezuniyet sonrasına ilişkin beklentileri nelerdir?
- Coğrafya öğrencilerinin mezuniyet sonrasına ilişkin kaygıları nelerdir?

2.YÖNTEM

Nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı bu çalışmada, öğrencilere sunulan anketin ilk kısmında kişisel bilgileri (üniversite, bölüm, sınıf ve cinsiyet) ile ilgili sorular yer alırken, ikinci kısımda ise meslek yaşantıları ve mezuniyet sonrasına ilişkin sorular yer almıştır. Hazırlanan anket, 11 farklı üniversitede (Atatürk, Çanakkale Onsekiz Mart, Dicle, Fatih, Fırat, İstanbul, Marmara, Mustafa Kemal, Karabük, Sakarya, Süleyman Demirel), Coğrafya Bölümü ve Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalında eğitim gören 1693 öğrenciye yüz yüze sorularak uygulanmıştır. Anketin analizinde SPSS ve Excel yardımı ile çeşitli istatistikî yöntemler kullanılmıştır. Bulguların sunulması ve değerlendirilmesi aşamasında, verilerin kategorize edilmesi işleminde uzman görüşlerine başvurulmuştur. Elde edilen sonuçlar çalışmada sunulmuştur.

3.BULGULAR

Farklı 11 üniversitede, Coğrafya Bölümü ve Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalında eğitim gören lisans öğrencilerine uygulanmış olan anketimizin ilk kısmında yer alan demografik verilere göre (Tablo 1); toplam 1693 katılımcının 361(%21) 'i coğrafya öğretmeni Anabilim Dalında, 1332(%79) 'si ise coğrafya bölümünde farklı sınıflarda eğitim görmektedir. Anket çalışmasına katılan üniversite öğrencilerinden 987(%58)'si erkek, 706(%42)'sı ise kadındır. Çalışmaya katılan öğrencilerin sınıflara göre dağılımında denge gözlemlenmeye

çalışılmış ancak Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören 5. sınıflarda katılımın diğerlerine göre daha az olduğu (%4) görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Ankete katılan üniversite öğrencilerinin; bölüm, cinsiyet ve sınıflara göre durumu.			
Özellik		f	%
Bölüm	Coğrafya Bölümü	1332	79
	Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalı	361	21
Cinsiyet	Erkek	987	58
	Kadın	706	42
Sınıf	1.	550	33
	2.	476	28
	3.	324	19
	4.	269	16
	5.	74	4

Çalışmanın ikinci aşamasında coğrafya lisans öğrencilerinin mezuniyet sonrası kariyer planlarına yönelik kanaatlerini belirlediği dört kısımdan oluşmaktadır. Bunlar; öğrencilerin, mezuniyet sonrası için mesleki tercihleri, öğrencilerin lisansüstü eğitimle ilgili görüşleri, öğrencilerin mezuniyet sonrasına yönelik beklentileri, öğrencilerin mezuniyet sonrasına ilişkin kaygılarıdır.

3.1. Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası İçin Mesleki Tercihleri

Bu aşamada coğrafya lisans öğrencilerinden mezuniyet sonrası için yapmayı düşündükleri meslek tercihlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu yönüyle; devlet okullarında öğretmenlik (MEB), özel okullarda öğretmenlik, üniversitelerde akademisyenlik tercihlerinden birini veya birkaçını işaretlemeleri istenmiştir. Ayrıca bu alanların dışında bir mesleki tercih düşünen öğrenciler için "diğer" seçeneği konularak düşündükleri meslekleri açıklayacakları alan oluşturulmuştur. Çalışmaya katılan 1693 coğrafya lisans öğrencisinden bu soruya birden fazla tercihte bulunan öğrencilerin dağılımına bakıldığında; devlet okullarında öğretmenlik (MEB) düşünen öğrencileri sayısı 1089(%55), özel okullarda öğretmenlik düşünen öğrencilerin sayısı 199(%10), üniversitelerde akademisyenlik tercih eden öğrencilerin sayısı ise 512(%26)'dir. Ayrıca bunların dışında diğer meslekleri tercih eden öğrencilerin sayısı 177(%9) olarak tespit edilmiştir (Tablo 2).

COĞRAFYA LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN MEZUNİYET SONRASI KARİYER PLANLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Tablo 2. *Toplam işaretleme sayılarına göre coğrafya öğrencilerin mesleki tercihleri.*

Seçenek	f	%
Öğretmenlik (MEB)	1089	55
Öğretmenlik (Özel)	199	10
Akademisyenlik	512	26
Diğer	177	9
Toplam	1977	100

Coğrafya lisans öğrencilerin meslek tercihi ile ilgili olarak uygulanan ankette konulan “diğer” seçeneğini tercih eden öğrenciler için bunu açıklayabilecekleri bir satır ayrılmıştır. Anketin bu kısmında Tablo 2’de gösterilen “diğer” meslekler seçeneğini işaretleyen toplam 177 kişiden 25(%14)’i herhangi bir ifadede bulunmazken, 65(%37) kişi devlet memuriyeti ile ilgili tercihlerini (askerlik, polislik, meteoroloji, uzman memur, kamu kurumları vb.) belirtmiş, 70(%39) kişi ise Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ile ilgili mesleklerde çalışmak istediğini ifade etmiştir. Kalan 17(%10) kişi ise serbest çalışma (yazarlık, müzik ve aile işi) gibi ifadelerle mesleki tercihlerini belirtmiştir.

Ankete katılan coğrafya lisans öğrencilerinden mesleki tercih işaretlemesinde 1424 öğrencinin ise sadece tek bir mesleki tercih belirttiği görülmüştür. Mesleki tercihlerini tek seçenek olarak belirten öğrencilerin 878(%62)’i devlet okullarında öğretmenlik (MEB), öğrencilerden 78(%5)’i özel okullarda öğretmenlik, yine öğrencilerden 373(%26)’ü, üniversitelerde akademisyenlik tercih ederken, öğrencilerin %7 oranında diğer meslekleri tercih ettiği görülmüştür (Tablo 3).

Tablo 3. *Mesleki tercihlerini sadece tek bir seçenikle belirten coğrafya öğrencilerinin mesleklere göre dağılışı.*

Seçenek	f	%
Öğretmenlik (MEB)	878	62
Öğretmenlik (Özel)	78	5
Akademisyenlik	373	26
Diğer	95	7
Toplam	1424	100

3.2. Lisansüstü eğitimle ilgili görüşler

Kariyer planlamalarında akademisyen olarak çalışmaya devam etme durumları ile ilgili olarak üç aşamalı bir soru sorulmuştur. Birinci

aşamada öğrencilere mezuniyet sonrasında lisansüstü eğitime devam edip etmeyecekleri, ikinci aşamada eğer lisansüstü eğitime devam edeceklerse de hangi alanda yüksek lisans eğitimine devam etmek istedikleri, üçüncü aşamada ise lisansüstü eğitimi yurt dışında mı yoksa ülkemizde mi sürdürecekları sorulmuştur.

Ankete katılan 1693 öğrenciden 797(%47)'si yüksek lisans yapmak istediğini, 764(%45)'ü ise lisansüstü eğitime devam etmeyeceğini belirtirken, 132 öğrenci lisansüstü eğitim ile ilgili olarak kararsız olduklarını belirtmişlerdir (Şekil 1).



İkinci aşamada ise "Lisansüstü eğitime devam etmeyi düşünüyor musunuz?" Sorusuna evet cevabı veren öğrencilere, öncelikle hangi alanda lisansüstü eğitim yapmak istedikleri açık uçlu olarak sorulmuştur. Öğrenci cevaplarından hareketle sınıflandırmalar yapılmıştır. Lisansüstü eğitim yapmak istediklerini belirten 797 öğrenciden alınan cevaplara göre bu öğrencilerin; %31'inin "Fiziki Coğrafya" anabilim dalında, %26'sının ise "Beşeri Coğrafya" anabilim dalında, %11'inin "Coğrafya Eğitimi", %6,5'inin "CBS", %5'inin "Bölgesel Coğrafya", %3'ünün ise "Türkiye Coğrafyası" alanlarında yüksek lisans yapmak istedikleri görülmüştür. Dikkat çeken bir ayrıntı ise öğrencilerin %5'lik bir kısmının coğrafya dışı alanlarda lisansüstü eğitim almak istediğinin görülmesidir (Tablo 4).

COĞRAFYA LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN MEZUNİYET SONRASI KARİYER PLANLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Tablo 4. Öğrencilerin lisansüstü eğitimde devam etmeyi düşündükleri alanlar.

Alanlar	f	%
Fiziki Coğrafya	250	31
Beşeri Coğrafya	205	26
Coğrafya Eğitimi	87	11
CBS	53	6,5
Bölgesel Coğrafya	40	5
Türkiye Coğrafyası	22	3
Alan İçi Ama Kararsız	100	12,5
Alan Dışı	40	5
Toplam	797	100

Ankette yer alan bu kısmın üçüncü aşamasında ise yine lisansüstü eğitime devam edeceğini belirten öğrencilere bunun için Türkiye'yi mi yoksa yurtdışını mı tercih etmeyi düşündükleri sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplarda Türkiye'de lisansüstü eğitime devam etmek isteyenlerin oranı (%97) oldukça yüksek olduğu görülürken, yurtdışı tercihinin çok sınırlı düzeyde (%3) kaldığı görülmüştür. Lisansüstü eğitime devam edeceğini belirten 797 öğrenciden sadece 22'si bu eğitimi yurtdışında sürdürmek istediğini belirtmiştir (Şekil 2).



3.3. Öğrencilerin mezuniyet sonrasına yönelik beklentileri

Anketin bu kısmında öğrencilere "Mezuniyet sonrası için beklentileriniz nelerdir?" Sorusu açık uçlu olarak yöneltilmiştir. Bu

soruya katılımcılardan toplam 1460 öğrencinin bu soruyu yanıtladığı, 233 öğrencinin ise boş bıraktığı görülmüştür. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar "İş ve kadro almaya yönelik maddi beklentiler", "Akademik kariyere yönelik beklentiler", "Başkalarına faydalı olabilmeye yönelik beklentiler" ve " Coğrafya bilim alanıyla ilgili beklentiler" olmak üzere 4 farklı kategori halinde sınıflandırılmıştır. Bu aşamada kategoriler rakamsal değerleri ve örnek ifadelerle ayrı ayrı ele alınacaktır (Tablo 5).

Beklentiler	f	%
İş ve kadro almaya yönelik maddi beklentiler	1025	70
Akademik kariyere yönelik beklentiler	250	17
Başkalarına faydalı olabilmeye yönelik beklentiler	105	7
Coğrafya bilim alanıyla ilgili beklentiler	80	6
Toplam	1460	100

a. İş ve Kadro Almaya Yönelik Maddi Beklentiler

Bu kategoride coğrafya öğrencilerinin mezuniyet sonrasında iş ve kadro alma gibi maddi beklentileri yer almaktadır. 1460 öğrenciden 1025'i (%70) beklentilerini, bu kategori ile doğrudan ilişkilendirilebilecek cümlelerle ifade etmiştir ki en yüksek frekansa sahip kategori budur. Bu kategoriye oluşturan bazı örnek ifadeler şunlardır:

- 4 yıl eğitimini aldığım bu bölümü bir iş alanında uygulayabilmek, iş ararken sırf FEF mezunu olduğum için geri planda kalmamak.
- Bir an önce atanmak.
- Bir meslek sahibi olmak.
- Coğrafya öğretmeni olmak.
- Çok para kazanmak.
- Devlette alanımla ilgili bir yerde memur olmak.
- Formasyon alıp atanmak.
- Geçimimi sağlayabileceğim kadar para kazanabileceğim bir iş.
- Ailemin baskısından kurtulmak için biran önce memur olmak.

COĞRAFYA LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN MEZUNİYET SONRASI KARIYER PLANLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

- İş bulabilmek.

b. Akademik kariyere yönelik beklentiler

Coğrafya öğrencilerinin mezuniyet sonrasında mesleki ve akademik kariyere ilişkin beklentilerinden oluşan bu kategoride, toplam 250 öğrenci ifadesi yer almaktadır. Toplam ifadelerin % 17'sini kapsayan kategori en çok tercih edilen 2. kategori olmuştur. Kategoride yer alan bazı örnek ifadeler şunlardır:

- Akademisyen olup çeşitli çalışmalar yürütmek.
- Akademik alanda kariyer yapmak.
- ALES'ten iyi bir puan alıp akademik kariyer yapmak.
- Coğrafya alanında ilerlemek ve bu alana katkıda bulunmak.
- Kariyerimde yükselmek ve saygı görmek.
- Yüksek lisans ve doktora eğitimime devam etmek.
- Yurtdışında lisansüstü eğitim alıp başarılı bir coğrafyacı olmak.

c. Başkalarına faydalı olabilmeye yönelik beklentiler.

Bu kategoride, mezun olduktan sonra, coğrafya eğitimi sayesinde öğrendikleri ile öğrencilerine, topluma ve yaşadığımız hayata faydalı olabilmeye yönelik öğrenci ifadeleri toplanmıştır. 105 öğrencinin ifadesini içeren bu kategori, içerdiği frekans bakımından toplamda %7'lik bir kısmı temsil etmektedir. Kategori içerisinde yer alan bazı örnek ifadeler şunlardır:

- Aldığım eğitimi öz benliğim ve kültürümüzle harmanlayarak insanlığa sunma beklentim var.
- Aldığım eğitimin ve sahip olduğum donanımlarımı aktaracak yeni nesiller yetiştirecek bir bilgi birikimimle mesleğimi yapmak.
- Bana aktarılan bilgiyi en iyi şekilde öğrencilerime aktarmak.
- Coğrafyada kendimi geliştirmek ve gelecek nesillere faydalı olmak.
- Coğrafyaya karşı önyargıları yıkacak öğretmenler yetiştirmek.

- Topluma faydalı olmak.
- Ülkeme insanlara ve doğaya yararlı bireyler yetiştirmek.
- Ülkeme faydalı işler yapmak.

d. Coğrafya bilim alanıyla ilgili beklentiler.

Coğrafya lisans öğrencilerinin, bir bilim alanı olarak coğrafya ile ilgili beklentileri bu kategori başlığı altında yer almaktadır. 80 öğrencinin ifadesinden oluşan bu kategori, toplamda mezuniyet sonrasına ilişkin beklentilerin %6'lık bir kısmına karşılık gelmektedir. Kategori içerisinde yer alan bazı örnek ifadeler şunlardır:

- Coğrafyacıların iş alanlarının artması.
- Coğrafyaya hak ettiği değerin verilmesi.
- Coğrafyacıların mesleki tanımlarının yapılması ve iş sahalarının artması.
- Coğrafyacılığın bir meslek grubu olarak tanındığı bir ülkede yaşamak istiyorum.
- Kamuda coğrafya mezunlarına daha çok yer verilmesi.
- Coğrafyanın gelişmiş ülkelerdeki gibi önemli bir bilim alanı haline gelmesi.

3.4. Öğrencilerin mezuniyet sonrasına ilişkin kaygıları.

Çalışmanın bu son bölümünde coğrafya öğrencilerine mezuniyet sonrasına ilişkin kaygılarının neler olduğu açık uçlu olarak sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan toplam 1300 (%77) öğrenci mezuniyet sonrasına ilişkin kaygılarını ifade etmiştir. Elde edilen sonuçlarda, öğrenci ifadelerinin hemen tamamının iş bulma kaygısı bağlamında olduğu görülmektedir. Çalışmaya 1693 öğrencinin katıldığı düşünülürse öğrencilerin %77 gibi önemli bir kısmının mezuniyet sonrasına ilişkin özellikle iş bulma ve mesleki hayata ilişkin dikkate değer endişeler taşıdıkları görülmektedir. Bu alanda yer alan 1300 öğrenci ifadesinden, tekrar edilme frekansına göre en yüksek değerde olanlar Tablo 5 te gösterilmiştir.

COĞRAFYA LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN MEZUNİYET SONRASI KARIYER PLANLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Tablo 5. Öğrencilerin mezuniyet sonrasına ilişkin en yüksek değerde ifade ettikleri kaygılar.

İfade	f	%
İşsiz kalmak	420	32,3
Formasyon alamamak	248	19,1
Atanamamak	224	17,2
KPSS	60	4,62
Öğretmen olamamak	42	3,23
Diğer münferit ifadeler	306	23,5
Toplam	1300	100

4 SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye’de son yıllarda üniversite sayısının hızla artması aynı zamanda coğrafya lisans eğitimi veren bölümlerin de sayısının gün geçtikçe artmasına yol açmıştır. Coğrafya alanında lisans eğitimi alan ve bu alandan mezun olacak öğrenci sayılarının hızla artması ile istihdama yönelik talepler yükselirken, bu alandaki istihdam olanaklarının sınırlı olması nedeniyle arz ve talep noktasında dengesizliklerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durum lisans eğitimi alan coğrafya öğrencilerinin mezuniyet sonrasına ilişkin görüşlerini de etkilemektedir.

Çalışmada, lisans eğitimi almakta olan coğrafya öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun devlet ya da özel sektörde öğretmenliğe olan taleplerinin oldukça yüksek olduğu görülmüştür (%62 devlet, %5 özel, toplamda %67). Üniversite öğrencilerinin mesleki olarak coğrafya öğretmenliğine olan ilgisi ve bu alandaki kadro sıkıntısı göz önüne alındığında ülkemizde uzun bir süre daha istihdamla ilgili sıkıntıların devam edeceği söylenebilir. Bu durumun, aynı zamanda coğrafya lisans öğrencilerinin azımsanmayacak oranlarda (%7-%9) diğer meslek alanlarına yönelmesinde de etkili olduğu düşünülmektedir. Bu süreçte üniversitelerde coğrafya bölümlerinin hızla artış göstermesi, öğrencilerin bir meslek olarak akademisyenliğe olan ilgisini de artırmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin %26’sının mesleki bir kariyer olarak, akademisyenliği hedefledikleri görülmektedir. Bu durum ülkemizde coğrafya biliminin geleceği açısından ümit verici bir gelişmedir.

Coğrafya lisans öğrencilerinin mezuniyet sonrası için, yarıya yakını (%47) lisansüstü eğitime devam etmek istediklerini belirtmiştir. Lisansüstü eğitim yapacakların %97’si Türkiye’de yapmak istedikleri görülmektedir. Lisans coğrafya öğrenci sayısının hızla arttığı

düşünülürse, talebin karşılanabilmesi doğrultusunda üniversitelerimizde bu alanda lisansüstü eğitim verecek enstitülerde coğrafya ile ilgili anabilim dallarının artırılması gerekmektedir. Çalışmamızda, coğrafya lisansüstü eğitiminde en popüler alanların ise fiziki coğrafya (%31) ve beşeri coğrafya (%26) alanları olduğu görülmektedir. Öğrencilerin lisansüstü eğitim tercihlerinde önemli bir alan olarak da coğrafya eğitimi %11'lik tercih oranı ile dikkat çekmektedir. Bunun yanında henüz yeni gelişmekte olan Coğrafi Bilgi Sistemleri anabilim dalının da (%6,5) coğrafya lisansüstü eğitimde ilgi çekici olduğu görülmüştür.

Devletin eğitim politikaları nedeni ile 2013 yılında OSYS yerleştirme sisteminde Eğitim Fakülteleri Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dallarına öğrenci kontenjanı verilmemesine bağlı olarak ülkemizde coğrafya eğitiminin akademik geleceği açısından olumsuz etkileneceği aşikârdır. Bu yönüyle özellikle ülkemizde kaliteli coğrafya öğretmenlerinin yetiştirildiği bu bölümlerin devamı ve akademik gelecekleri adına OSYM başkanlığının bu kararı tekrar gözden geçirmesi önem arz etmektedir.

Coğrafya lisans öğrencilerinin mezuniyet sonrasına ilişkin beklenti ve kaygıları incelendiğinde, istihdama yönelik konuların öncelikli olarak öğrencilerin gündeminde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu alanda coğrafya mezunlarının seçeneklerinin oldukça sınırlı olması, bu seçeneklere yönelik KPSS gibi eleme unsurlarının ön plana çıkması, devlet tarafından bir an önce coğrafyacıların mesleki tanımlamasının yapılması ve doğrudan bu alanla ilgili kadrolarda görev alabilmelerinin önünün açılmasını gerekli kılmaktadır. Konuyla ilgili olarak, Türk Coğrafya Kurumu ve Türkiye Coğrafyacılar Derneği gibi kurumlara önemli görevler düşmektedir.

KAYNAKÇA

- Alım, M. ve Bekdemir, Ü. (2006). Coğrafya Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. Millî Eğitim Dergisi, Sayı,172 /1.
- Ateş, M. ve Kılınç, Y. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Coğrafya Bölümlerini Tercih Etmelerinde Lise Coğrafya Öğretmenlerinin Etkisi. Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı 28, Sayı 47-63.

COĞRAFYA LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN MEZUNİYET SONRASI KARİYER PLANLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

- Bilgen, N. (2013). Coğrafya Eğitimi ve Mesleki Hayat. 21. yüzyılda değişen yaklaşımlar ve yükseköğretimde coğrafya eğitimi (Ed. R. Özey, F. Tuna , N, Bilgen). Pegem Akademi, Ankara.
- Çakır, M. A. (2004). Mesleki Karar Envanterinin Geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, cilt: 37, sayı: 2, 1-14
- Gökçe, N. (2009). Türkiye 'de Öğretmen Yetiştirmede Coğrafya Eğitiminin Sorunları ve Öneriler. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 9 (2) 721–768.
- İlhan, A., Gülersoy, A. E. ve Gümüş, N. (2013). Coğrafya Bölümü Ve Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalı Mezunlarının Mezuniyet Sonrası Karşılaştıkları İstihdam Sorunu, Turkish Studies, Volume 8/9, p. 1585-1602
- Karakuyu, M. (2008). Coğrafya Eğitiminde Öğretmen Olmak ve Öğretmen Kalabilmek. Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar (Ed. R. Özey, A. Demirci). Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Kılınç, Y. (2013). Yükseköğretimde ve Coğrafyada Öğretmen Yetiştirme. 21. yüzyılda değişen yaklaşımlar ve yükseköğretimde coğrafya eğitimi (Ed. R. Özey, F. Tuna, N, Bilgen). Pegem Akademi, Ankara.
- Kuzgun, Y. (2000). Meslek Danışmanlığı Kuramlar Uygulamalar. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Luzzo, D. A. (1999). Identifying The Career Decision-Making Needs of Nontraditional college Students. Journal of Counseling&Development. 77. 135-141.
- Özdemir, E. (1985). *Gazi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Problemleri*. Yüksek Lisans Tezi Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özey, R. (1998). Türkiye Üniversitelerinde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi, Öz Eğitim Yayınları, İstanbul.
- Özgüven, İ. E. (1992). Üniversite öğrencilerinin sorunları ve baş etme yolları. H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, (7), 5-13.

- Özoğlu, M. (2010). Türkiye’de öğretmen yetiştirme. *Seta Analiz*, (17): 1-37.
<http://arsiv.setav.org/public/HaberDetay.aspx?Dil=tr&hid=19942&q=turkiye-de-ogretmen-yetistirme-sisteminin-sorunlari>
- Özyurt, S. ve Doğan, S. (2002). Gençlik Problemleri Açısından Üniversite Gençliđi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. Adapazarı: Değişim Yayınları.
- Sandal, E. K. ve Karademir, N. (2013). Kahramanmarař Sütçü İmam Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Öğrencilerinin Profili, Beklenti ve Sorunlarının Değerlendirilmesi. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi / KSU Journal of Social Sciences* 10 (2). 129-154.
- Savickas, M. L. (1995). Constructivist Counseling for Career Indecision. *The Career Development Quarterly*. 43. 363-374.
- Super, D. E. (1957). *The psychology of career: An Introduction to vocational development*. Newyork: Harper&Row Publishers.
- şahin, İ. (2011). Öğretmen Adaylarının Öğretmen İstihdamı ve Mesleki Geleceklerine İlişkin Görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(3),1167-1184.
- Tuna, F. (2013). "Türkiye’de yükseköğretim coğrafya eğitimi", 21. Yüzyılda Değerşen Yaklaşımlar ve Yükseköğretimde Coğrafya Eğitimi (Ed. R. Özey, F. Tuna, N. Bilgen), sh. 1-22, Pegem Akademi, Ankara.
- Ünaldı, Ü. ve Alaz, A. (2008). Coğrafya Öğretmenliğinde Okuyan Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygı Düzeylerinin Bazı Değerşkenler Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 26, Sayfa 1 - 13.